

Harari or Harami

İdris Cevahir, 19 Eylül 2019

<https://www.milligazete.com.tr/makale/3153961/idris-cevahir/harari-or-harami>

Şöhrete ulaşmış her şeyden şüphe ederim. Hele bir yazar veya bir kitap dünya çapında ses getirmiş ise benim için o yazar da o kitap ya da kitaplarda sorunludur yahut birer projedir. Bundan yıllar önce Ürdün sokaklarında gezerken rastladığım “THE SECRET” adlı eser dikkatimi çekmiş eve geldiğimde aynı eserin evde var olduğunu öğrenmiştim. Kıymetli eşim kitabı heyecan ile okuyup bana ara ara anlatınca eserin esasında “QUANTUM” araştırmalarının ahlaki ve dini uzanımlarının toplumlara taşıma aracı olarak kurgulandığını anlamıştım. Aynı durum benim için, bundan bir iki sene önce bir Bilderberg toplantısı sonrasında Türk katılımcılardan birisinin “Yuval Noah Harari” ismini vererek geleceği konuştuklarını ifade ettiğinde başladı. Sonrasında Türkiye’nin en önemli ve etkin şirketler topluluğu, üst düzey yöneticilerine kapalı konferans vermek üzere Harari’yi Türkiye’ye çağırdı. Bu durum bir kez daha dikkatimi çekti. Üşenmedim, daha doğrusu doktora çalışmasından kaçmanın en kolay yolu olan şeyi yapmaya karar verdim ve mezkûr ismin üç eserini alıp okumaya başladım. İlk tespit olarak şunu ifade edebilirim ki yanılmadım. Hem yazar hem kitaplar bir merkez tarafından projelenmiş ve bilimsel verilere dayanılarak bir kurgu inşası hedeflenmişti.

Şimdi bu yazıda Harari’nin eserlerinin gayesinin açıklanması ve mezkûr eserlerin satır aralarının okunmasına çalışacağım. Yuval Noah Harari’nin ilk eseri “Hayvanlardan Tanrılara Sapiens”, yazı boyunca bu esere “Sapiens” olarak atıfta bulunacağım. İkinci eseri ise “Homo Deus Yarının Kısa Tarihi” bu esere Homo Deus olarak atıfta bulunacağım. Son eseri ise “21. Yüzyıl İçin 21 Ders”, bu eseri ise “21 Ders” olarak ifade edeceğim.

Sapiens evrim teorisine dayanan bir arka plana sahip. Temelde insanın evrimi ve “Homo Sapiens” seviyesine gelene kadarki durumları hakkında bilgi vermektedir. Yazar bu eserde birkaç önemli tespitte bulunur. Bu tespitlerin önemi, diğer iki eserin temel sorunlarının alt zeminleri olmasıdır.

Birinci Temel Tespit: “Bilgi Ağacı” bölümünde yazar (s. 33) Homo Sapiens’in, kuzenleri olan Neandertaller ile olan karşılaşmasının evrelerine atıf ile Neandertallerin birinci karşılaşmayı kazandığını ifade etmektedir. Ancak 70 bin yıl önce Homo Sapiens’te beklenmedik bir kabiliyet ortaya çıkmış ve Sapiens kuzenleri olan Neandertalleri dünya üzerinden silmeyi başarmıştır. Burada önemli olan vurgu şu: Evrim, tabiatı gereği, evrimde geri kalanın evrimde ileri olan tarafından yok edilmesini gerekli kılıyor. Bu gereklilik ise ahlakın değil tamamı ile evrimin konusudur ve tabii olandır.

İkinci Temel Tespit: Toplumların birlikteliğini sağlayan şeyler “Hayali Düzenlerdir” (s. 114). Bütün imparatorlukların bireyler ve toplumlar arasında kurduğu bütün iletişim imkânları bu hayali düzenlerledir. Hayali düzen kavramının açılımı ise toplumsal normlar, içgüdüler, mitle-re olan inanç ve kişisel tanışıklıklardır. Ayrıca bu hayali düzen her şeyi kuşatır ve fiziki olanı belirler ve tanımlar (s. 122-123). Bu durumda düzenlerin değişimi gerçeğin değişimi değil, aslında gerçekliği olmayan hayali düzenlerin yeni hayali düzenlerle yer değiştirmesi olarak yorumlanmalıdır. Bu yüzden hiçbir değer gerçeği ifade etmez ve hayali gerçekliği, yani insan uydurması bir yapıyı ifade eder.

Üçüncü Temel Tespit: Kadın ve erkek meselesine bağlı olarak cinsiyet ve toplumsal cinsiyet meselesini ele alan yazar, “Doğal” ya da “Fıtri” olan kavramının dini bir kavram olduğunun ve bunun bir realitesinin olmadığına savını ortaya atar (s. 153). Erkekliği ve kadınlığı tanımlayan yasaların, normların, hakların ve zorunlulukların çoğu biyolojik gerçeklikten ziyade insanın hayal gücüne dayanır (s. 155). Dolayısı ile cinsiyet ayrımının, esasında bilimsel bir dayanağı yoktur. Yazar bu görüşünü ispat etmek için yüksek topuk ayakkabı ve peruk giymiş Fransa Kralı 14. Louis’in resmini gösterir. Kendi zamanında erkekliğin piri kabul edilen Louis şimdiki normlara göre çok da erkeksi görünmemektir. Yazarın bu savının altında cinsiyetsiz bir geleceğin temelini bulma gayreti yatıyor. Ayrıca cinsiyetsiz bir toplum demek her türlü sapkın ilişkinin meşrulaştırılması ya da bilimsel olarak meşru zemine dayandırılması anlamına geliyor.

Dördüncü Temel Tespit: Biz ve öteki kavramının tamamen kurgusal olduğunu, aslında biz ve öteki ayrımının gerçekçi olmadığını ifade eden Harari, Sudan örneğini vererek Dinak kabilesinin sadece kendilerini insan kabul ettiğini, aynı şekilde Nuer kabilesinin ve Yupik kabilesinin de sadece kendilerini insan kabul ettiğini, oysa Dinaki, Nuer ve Yupik kavramlarının üçünün de insan anlamına geldiğini dile getirir (s.198). Bu bölünmüşlüğün, yani biz ve öteki kavramının aradan kalktığı önemli organizeler imparatorluklardır. İmparatorluklarda ötekileştirme en aza indirilebilir. Yazar için milliyetçilik bir gerçeklik değil bir hayaldir ve insana zarar veren bir durumdur. İlk başta olumlu bir yaklaşım gibi duran bu tespit milliyetçiliğin karşısına konumlandırılan “İmparatorluk” kavramı ile başka bir hâl almaktadır. Çünkü milliyetçiliğin karşıtı her milletin eşit olması değil eşit milletlerin (evrimini tamamlamış Sapienslerin) bir arada yaşaması olarak vazedilmektedir. Yani milliyetçilik gerçekçi değil ise gelecekte olması gereken “Yeni Küresel İmparatorluk”tur. Bu kavrama dikkat, zira diğer iki eserde ulaşılmak istenen temel hedef olarak bu kavram seçilmiştir. Yeni Küresel İmparatorluk... Bu imparatorluğun nasıl olacağını, kimleri içereceğini ileride tartışacağız.

Beşinci Temel Tespit: Mutluluk biyolojik bir şeydir ve kimyamızla, yani hormonlarımızla ilgili bir durumdur. Bu, şu anlama gelir ki doğru ilaçlar ve doğru hormonlar insana yüklendiğinde insanın mutlu olmaması için bir engel yoktur. Yani bütün süreçler maddidir. Dolayısıyla müdahale edilebilir.

Yazarın ikinci eseri “Homo Deus” gaye eseri ifade eder. İlk eser, “Homo Deus”un hazırlık evresidir. “Tanrı İnsan” anlamına gelen “Homo Deus” insanın evrim sürecinin yakın geleceğini ifade etmektir. Bu eser öncesinde yazılan “Homo Sapiens” ise insanın evrimsel süreçlerini incelerken değerler dünyasının ve bütün düzenlerin hayali olduğuna ve bunların gerçeklikle alakalı olmadığına işaret edilmiştir. Yazarın bu eserindeki temel tespitlerini şu şekilde ifade edebiliriz:

Birinci Temel Tespit: İnsanın evrim sürecinde “Tanrı İnsan” olabilmesi, esasında üç disiplinin çalışması ile alakalıdır. Biyoloji Mühendisliği, Siborg Mühendisliği ve Organik Olmayan Yapılar Mühendisliği. Biyoloji mühendisliği insanın mahiyeti ile oynanması ve genetik olarak insanın farklı bir türe evrilmesine neden olacaktır. Bu tür ise Deus olarak tanımlanan Tanrı İnsanlardır (s. 54). Siborg Mühendisliği ise yapay mekanizmaların insana entegre edilmesidir. Bu entegre insanın yapabilirliğini artıracak ve devasa sonuçlara neden olacaktır (s. 56). Bu entegreler hem insanın kontrolünü sağlayacak hem de kapasitesini artıracaktır. Peki, kontrol panelinin başında oturan insan kim olacak? Bu meseleyi de ileride açıklayacağız. Üçüncü mesele ise yapay zekâ ve yapay varlıkların ortaya çıkmasıdır. Bütün bu süreçler ister istemez gelecek yüzyılda, belki daha az bir sürede Homo Sapiens ırkının yok olmasına neden olacaktır (s. 58).

İkinci Temel Tespit: Evrim gereği insanların ve hayvanların aynı düzlemde olduğu gerçekliği vardır. Yani bilme başta olmak üzere insan ve hayvan aynı varlıksal düzlemi temsil eder (s. 138-139). Homo Sapiens’in diğer canlılara hükmeden bir ayrıcalığa sahip olduğu muhakkak, ancak bunun nedeni abartıldığı ve uydurulduğu gibi akıllı, ruhu ya da bilinci değildir. Ayrıcalık tamamen fiziksel ve zihinseldir ve bu ikisi de maddi olandır ve müdahaleye açıktır. Bilinç kavramının devre dışı bırakılması ve insanın maddi özellikler nedeni ile diğer hayvanlardan ayrılması, insanın varlıksal bir üstünlüğe değil tamamen hormonal bir farklılığa sahip olması anlamını taşımaktadır. Bu durumda bir insanın ölmesi ile bir arının ölmesi arasında fark yoktur. Ancak yazar bilinci inkâr etmenin zor olduğunun ve bilincin Nörobiyoloji ile açıklanmasının şimdilik mümkün olmadığını farkında. Bu durumu, yani açıklanamamayı yetersiz bilimsel imkâna bağlıyor. Bu nokta son derece önemli, ileride ifade edileceği üzere teorinin zayıf noktalarından birine işaret ediyor.

Üçüncü Temel Tespit: Bütün değerler gibi Liberalizm, Hümanizm vb. bütün akımlar yanılsamadır. Biyolojik gerçekliğe dayanmazlar (s. 289). Dolayısıyla bu tür yaklaşımların terki bir tercihtir ve kesinlikle imkânsız değildir. Çünkü ekonomi ve para, daha doğrusu maddi değer görecelidir. Göreceli oluş, iktisadi sistemin tamamı ile değişmesinin aslında mümkün olduğunu ve Yeni İktisadi Düzene geçilmesi gerektiğini ifade eder. Bu kavrama dikkat, zira Küresel Dünya İmparatorluğu’nun yanına Yeni İktisadi Düzen kavramını eklemiş bulunmaktadır.

Dördüncü Temel Tespit: İnsanın tercihlerinin ve ilgilerin “veri dini” tarafından kontrol edilecek olmasıdır. Bu, insan için öncesinde kolaylık olarak görünse de insanın kontrolü tamamı

ile kaybetmesi anlamına gelmektedir. Gerekli veriler girildiğinde insanın kimle evleneceği dahi sistem içerisinde bulunabilmektedir. Bu durum insanın ne isteyeceğine, ne yapacağına kadar her durumda belirlenebilir olması anlamına gelmektedir (s. 383-392).

Homo Deus adlı eserinden sonra röportajları ve konuşmalarından oluşan son eseri “21. Yüz Yıl İçin 21 Ders” adlı kitaba geçmeden şunu ifade etmemiz gerekiyor ki her iki kitapta ulaşılan temel kavramlar: “Küresel Dünya İmparatorluğu” ve “Yeni İktisadi Düzen”dir. Denklemde eksik olan tek şey, “Küresel İmparatorluğun ve Yeni İktisadi Düzenin vatandaşları ve efendileri kim olacak?” sorusunun cevabıdır. Yani Homo Deus kim olacak ve nerede ortaya çıkacak? Eserde iki temel tespit ortaya çıkıyor. Böylece diğer iki eserin boş bıraktığı alan dolmuş oluyor.

Birinci Temel Tespit: 21 Ders adlı eserde sadece ilk iki eserin meselelerine atıflar bulunsa da Birleşik Dünya Devleti ya da diğer ismi ile Küresel Dünya İmparatorluğu’nun tarihi veriliyor: 2050 (s. 53). Bu tarih aynı zamanda Homo Deus’un ortaya çıkış tarihidir. Peki, bu kadar Sapiens varken Homo Deus ne yapacak? Buna ileride değineceğim.

İkinci Temel Tespit: Yazar eşitlik meselesini konuştuğu bölümde vahşet manası taşıyan bir yaklaşım sergiliyor. Bundan öncesinde sınıfların oluşması tamamen iktisadi ve sosyolojik nedenlere dayanıyordu. Yani Homo Sapiens içerisinde bir farklılık, göreceli nedenlere dayanıyordu. Ancak gelecekte, yani 2050 ile 2100 yılları arasında farklılık varlıksal bir duruma dönebilir. Bu durumda bir grup azınlık zengin olacak olan teknolojiyi kullanarak evrimin Sapiens evresinden başka bir evreye, Homo Deus evresine geçmeyi başarabilir ki başaracaktır. Bu noktada kritik bir soru ortaya çıkıyor. İşlevsiz kalan Sapiensler ne olacak? Evrim gereği iki imkân mümkün, ya dönüşme ki dönüşme burada doğal evrim süreci ile olur ki doğal evrim sürecinden bahsetmiyoruz. O zaman “yerine alma” gündeme geliyor. “Yerine alma” demek Sapienslerin Neandertallere yaptığı şey anlamına geliyor. Yani öldürme, ortadan kaldırma. O zaman 2100 yılında varlıksal bir üstünlük sağlayacak olan zengin azınlık ne yapacak? Yazarın ifadesi ile “Belki bir müddet insaf ederler ancak kriz halinde silkeleyip atmaları son derece cazip ve kolay gelecek.”

Bu noktada yazımızın başlığı anlam kazandı: “Harari or Harami”. Yazar, üçlemesinde esasında üç şey söylüyor:

Birincisi: Bilimsel olmayan hiçbir kavram ve değer kabul edilemez. İnsanın evrimsel döngüsü dikkate alındığında uğruna savaştığı ve çatıştığı hiçbir kavram bilimsel değildir. Daha önemlisi yanılısamadır. Dolayısı ile yanılısama olan şeylerin değişmesi kadar doğal bir şey yoktur. Bu, kaçınılmaz olarak insanın kurguladığı sistemlerin değişimini gerekli kılacaktır. Dolayısıyla hiçbir sistem ve düzen baki değildir. Bu yüzden gelecekte Küresel Dünya Devleti yahut İmparatorluğu kurmak en akıllıca ve bilimsel olanıdır. Çünkü hayali süreçlerin çatışmaya dönüşmeden idare edilebileceği tek sistem budur.

İkincisi: Bu imparatorluk yeni bir iktisadi düzen ile gelecektir. Yeni İktisadi Düzen denilen bu sistemde para, değer ve ticaretin kuralları tamamı ile değiştirilecektir. Çünkü var olan bütün sistemler gibi şimdiki iktisadi sistem de kurgusaldır. Değişmesi kadar tabii bir durum yoktur.

Üçüncüsü: Peki, bunları kim yapacak ve neden yapacak? Bunları Homo Deus yapacak. Yani Homo Sapiens için yok olma vakti geldi. Neandertallerin intikamını Homo Deus alacak. Kim bu Homo Deus? Zengin azınlık. Bilimsel gücü tekellerine alarak varlıksal olarak yeni bir ırkı temsil edecekler. Kim bu zenginler? Muhtemelen yazarın da kendi ırkı olan Yahudi bir azınlık. Peki, bizler ne olacağız? Zamanı geldiğinde öldürüleceğiz. Bu, insanlığı kıyım değil midir? Hayır, zira Neandertaller yok ederken nasıl ki ahlak konuşulmadı ise bizlerin yok olmasında, yani Sapienslerin yok olmasında da ahlak konuşulmamalıdır. Zira bu evrimin gereğidir. O zaman sorumuz şu: Biz insan değil miyiz? Şimdilik insanız ancak 2050’de ya da 2100’de insan olamayacağız. Çünkü insan bilinçli bir varlık değil ve insan salt maddi bir varlık, yani maddi üstünlüğü kaybedenler insanlıktan düşer. İnsanlıktan düşen için ise bir ahlaktan bahsetmek mümkün değildir. Yani yazar diyor ki: Bizim zengin azınlık hepinizi öldürecek ama bu ahlakın ya da vicdanın konusu değil, bu bilimsel bir gerçeklik, yapacak bir şey yok, bu evrimin kaderi...

Son olarak yazarın sıkıştığı iki kavrama dikkat çekerek yazıya son vereceğim. Birincisi “Bilinç”, ikincisi “Fıtrat”. Fıtratın ve bilincin varlığını kabul etmek evrimi ve modern bilimsel anlayışı reddetmek anlamına geliyor. Eğer yazarın dedikleri doğru çıkarsa modern bilim bizi ölüme mahkûm edecek. Bunu yaparken de yapacak bir şey yok, bilimsel bir durum, denilecek. Modern bilim teorisini devirmemiz ve bilimsel bir devrim yapmamız şart. Çıkış noktamız bu serinin zorlandığı ve çaresiz kaldığı iki kavramda saklı; Bilinç ve Fıtrat. Maddi olmayan bir bilincin ispatı dünya çapında bir bilimsel devrimi tetikler. Fıtrat ise var edici bir akli kabul etme anlamı taşır ki din, iktisat, siyasal ve sosyal düzenler, her ne varsa fıtrat kavramı üzerine inşa edilmek zorundadır. Aksi durumda modern bilimin yani Homo Deus olmayı başarmış birkaç ailenin insafına kaldık demektir.